

Bilag 1

SAMTALE

med

LAURIDS GAMMELGAARD JENSEN

Laurids Jensen er født 1895 på Villerslevgaard som søn af Niels Katrinus Jensen, og han er altså min fars halvfætter.

Den 24. august 1985 besøgte jeg Laurids Jensen på hans bopæl i Herning og havde en lang samtale med ham. Samtalen er optaget på bånd, og det følgende er en forkortet gengivelse af samtalen.

Første del af samtalen omhandler tiden på Villerslevgaard, hvor Laurids bor de første 10 år af sit liv.

Andel del af samtalen omhandler Laurids' ungdomsår på Abildgaard, der ligger tæt ved min fars fødegård, Søgaard.

I. del. Villerslevgaard

Poul: Hvor gammel var du, da I flyttede fra Villerslevgaard?

Laurids: 10 år!

Poul: Jeg har lige været på besøg i Villerslevgaard og taget nogle fotografier. - Din bror skriver i sine erindringer om tre kæmpehøje?

Laurids: Den ene høj hedder ESHØJ. Den er lige nabo til Esager, og det er ageren, der er opkaldt efter Eshøj - og ikke omvendt! Eskjær lå lige nord for gården - og der var en stor dam og en lille dam. Dengang gården er skødet, da er jeg sikker på, at den hed Eskjærgaard. Det må jo stå i skødet.

Poul: Var der ikke en mindre gravhøj ved siden af Eshøj?

Laurids: Jo, men den var jævnet, og der var kun en lille forhøjning tilbage.

Poul: Den nuværende ejer, Erik Hargaard, mener, at man har brugt jorden fra kæmpehøjen til at fylde op med i de to vandhuller i Eskjær. De to damme er nu væk - der er ikke mere vand!

Laurids: Er der ikke? Ja, men det er da muligt - der har jo været adskillige ejere, siden vi solgte gården. Det kan nu ikke være jord fra den mindre gravhøj ved siden af Eshøj. Den var allerede jævnet i vores tid. -- Men der var en høj mere, Ingershøj, men den er også blevet jævnet.

Poul: Har I gjort det?

Laurids: Nej, der er gjort senere. - Ham vi solgte til hed Mads Andersen. Han frasolgte al det jord, der lå sønden for Gudnæsvej og det østen for Vibberstoftvej - der hvor Ingershøj lå - og der var også et kjær, vi kaldte Kjeldkjær. Jeg tror, noget af jorden fra Ingershøj blev fyldt i Kjeldkjær - så vidt jeg husker. Så blev der bygget hus der.

Poul: Havde I ikke et tørveskifte - en jordlod - der lå et andet sted?

Laurids: Jo, det lå syd for Villerslev skole - Brunkær kaldte vi det. Derfra fik vi tørv hvert år (Laurids udpeger på kort Brunkær og den daværende Villerslev skole).

Poul: Eksisterer den gamle skolebygning?

Laurids: Det tør jeg ikke sige. (Det er senere oplyst, at skolen er nedlagt og bygningerne nedrevet først i 1960'erne).

Poul: Var der også lyng i Brunkær?

Laurids: Nej, men vi havde et hedeskifte. Men jeg har aldrig vidst, hvor det lå.

Poul: Brugte I lyng?

Laurids: Ja, når vi bagte i den store ovn, så blev den varmet op med lyngbrændsel.

Poul: Kan du kende stuen på Villerslevgaard på dette fotografi?

Laurids: Ja, huset blev vist bygget 1870! (ler). -- Så vidt jeg husker at have hørt min far fortælle, så æltede de tørv i Brunkær og byttede med sten, som de byggede stuehuset med. Og tømmeret havde de samlet ind år efter år fra strandingsauktioner ved havet. På den måde kom de billigt til stuehuset. Og taget var rughalm - stråtag.

Poul: Det var også stråtag i din tid?

Laurids: Ja, ja!

Poul: Kan du kende stuehuset på fotografiet, jeg fornylig har taget? (viser foto af facade set fra gårdspladsen).

Laurids: Ja!

Poul: I den østlige ende af huset har de nuværende beboere på Villerslevgaard pillet en skillevæg ned, og på en loftsbjælke, der er kommet til syne, kan man på malingen se en aftegning, som ses på dette fotografi (fremviser foto). Kan det tænkes, at der har været en alkoveseng der?

Laurids: Det tror jeg ikke. De faste sengesteder var midt oppe i huset. Men den pågældende bjælke kunne måske tænkes at være fra det tidligere stuehus.

Laurid's Vi har stående et skab udført af en alkoveseng.
kone,
Margrethe:

Laurids: Ja, vi har et skab, hvor både dør og bagklædning er fra alkovesenge. Det er fra gammelfars alkovesenge.

Poul: Det er da sjovt! Der har altså været alkovesenge.

Laurids: Ja, førhen - ikke i vores tid. --- Hvis dette her er stuehuset (peger på et aflangt stykke papir), så var der noget her, som vi kaldte "Bagstuen". Der stod rullen nede, og der bryggede de øl. Det var på den søndre side. Og så var der et saltkammer med nedgang til kælderen. -- Jeg kan ikke huske, hvad der var i det hjørne der --. Og så var der bryggers næstefter - med åben skorsten. (Se skitse side 13).

Poul: Vi er i den østre ende?

Laurids: Ja! -- I bryggerset var der pigsten (toppede brosten) undtagen lige langs med bordet, hvor der var teglsten. Så var der en vask, og der var en trappe op til loftet. Der var "w.c." -- Og så kom baggangen. Derfra ind i folkestuen, næstefter bagstuen. Dernæst kommer køkkenet til højre først, og derfra ind i sovekammeret. Der var vore senge, og det var da alkovesenge i gamle dage, de senge vi lå i. Jeg er vis på, at det var de samme senge. --- og så var der jo ild i kakkellovnen. Der blev fyret med fladtørsv inde fra køkkenet.

Poul: Også i din tid? Havde I også bilæggerovn?

Laurids: Ja, ja!

Poul: Kunne det give varme?

Laurids: Ok ja! Kaffekanden stod gerne derinde og snurrede. -- Jeg kan huske, at vores pige en morgen var ved at tagé aske ud af bilægger-kakkelovnen. Så kom hun til at skubbe temmelig hårdt til bilæggerovnen, så den rejste ind i sovekammeret! Det var i sovekammeret altså, og der sad vi forresten og spiste om aftenen, når det var vinter og koldt - ellers spiste vi i folkestuen. Det var et meget stort sovekammer. Der var et bord, og så var der en kanapé langs med væggen.

Poul: En kanapé?

Laurids: Ja. Der var låg over, og når vi ikke sov, så sad vi på den.

Dengang var der en masse kær på Villerslevgaards marker. Der var Blottartarkær, Bavnhøjvær og Dæmringskær, og det havde far jo drænet, inden han blev gift. Det splittede hans ryg fuldstændig ad.

Poul: Hjælp I til, da I boede på Villerslevgaard?

Laurids: Joh - vi flyttede får om sommeren, men ellers passede vi skolen.

Oppe på Eshøj var der en sten. Vi havde en kikkert, og hver fredag formiddag klokken 11 kom damperen "Limfjorden" fra Thisted og sejlede ind til Gudnæsstrand med tømmer og gødning og så videre til Visby og Doverodde. Vi kunne i kikkerten se røgen - og så rundede den hjørnet dernede ved Gudnæs, inden den så lagde til.

Poul: Der er en flot udsigt fra Villerslevgaard. For en uge siden sad jeg i haven ved gården og nød det.

Laurids: Var der en høj i haven?

Poul: Det så jeg ikke.

Laurids: Det var der i vores tid. Herfra kunne vi se helt til Visby og Kjæstrup bakke. Der var to haver dengang. Der var blevet bygget en "kvist" til fars mor, og hun skulle jo have en have. Det fik hun vesten for - og der blev plantet læbælte. Men hun var død, inden jeg kan huske.

Poul: Din far var tunghør allerede dengang?

Laurids: Det har han været, så længe jeg kan huske. Jeg tror, det skyldtes, at han havde haft skarlagensfeber.

Poul: Findes der et billede af gården med mølle?

Laurids: En maler fra Sulsted kom og malede gården. Billedet kom til at hænge i dagligstuen. Fotografi af gården fra den tid findes ikke - det var ikke almindeligt dengang.

Poul: Var møllen en jernkonstruktion?

Laurids: Nej - af træ fra hat til jord - der gik aksen ned. Og så var der persværk til at bremse den med. Men det var jo ikke altid, det kunne holde den.

Jeg kan huske, at der i ladens vestre kampestensvæg var et aftryk efter, at der havde været boret i en sten. "Der har kongen sat hans finger!", sagde jeg.

Poul: Hvor var det, at det aftryk sad?

Laurids: Det var ikke længere oppe, end jeg kunne nå.

Poul: Da jeg var på Villerslevgaard, var jeg også på besøg på nabogården "Kirkegaard".

Laurids: Min fars mor, Anne Kirstine Søndergaard, var vistnok fra "Kirkegaard". Jeg tør ikke sige det helt bestemt.

Poul: Da jeg var dreng, havde I da kontakt med dem fra "Kirkegaard"?

Laurids: Ja, da! Vi har da gået til skole sammen med de yngste. - Manden hed P. Pedersen. Børnene var P. Kresten, der blev købmand, og så Niels Kræn, der blev landmand, og så var der Lars og Martinus, Søren og Jens - og så var der Sine og Anna. Jeg var jævnaldrende med Martinus, den yngste.

Poul: Grunden til at I solgte gården i 1905, var det fordi, I var syge?

Laurids: Ja! Vi var såmænd syge allesammen, og så var der et uheldigt fæstemål - kludder med en karl - og lidt uheld med besætningen. Så syntes far, at han ville fra det.

Poul: Man skulle jo tro, at det var med blødende hjerte at skulle tage fra det?

Laurids: Det kan du tro - det var det også!

Poul: Følte I også det, I børn?

Laurids: Jah - - nej.

Poul: Måske mere bagefter?

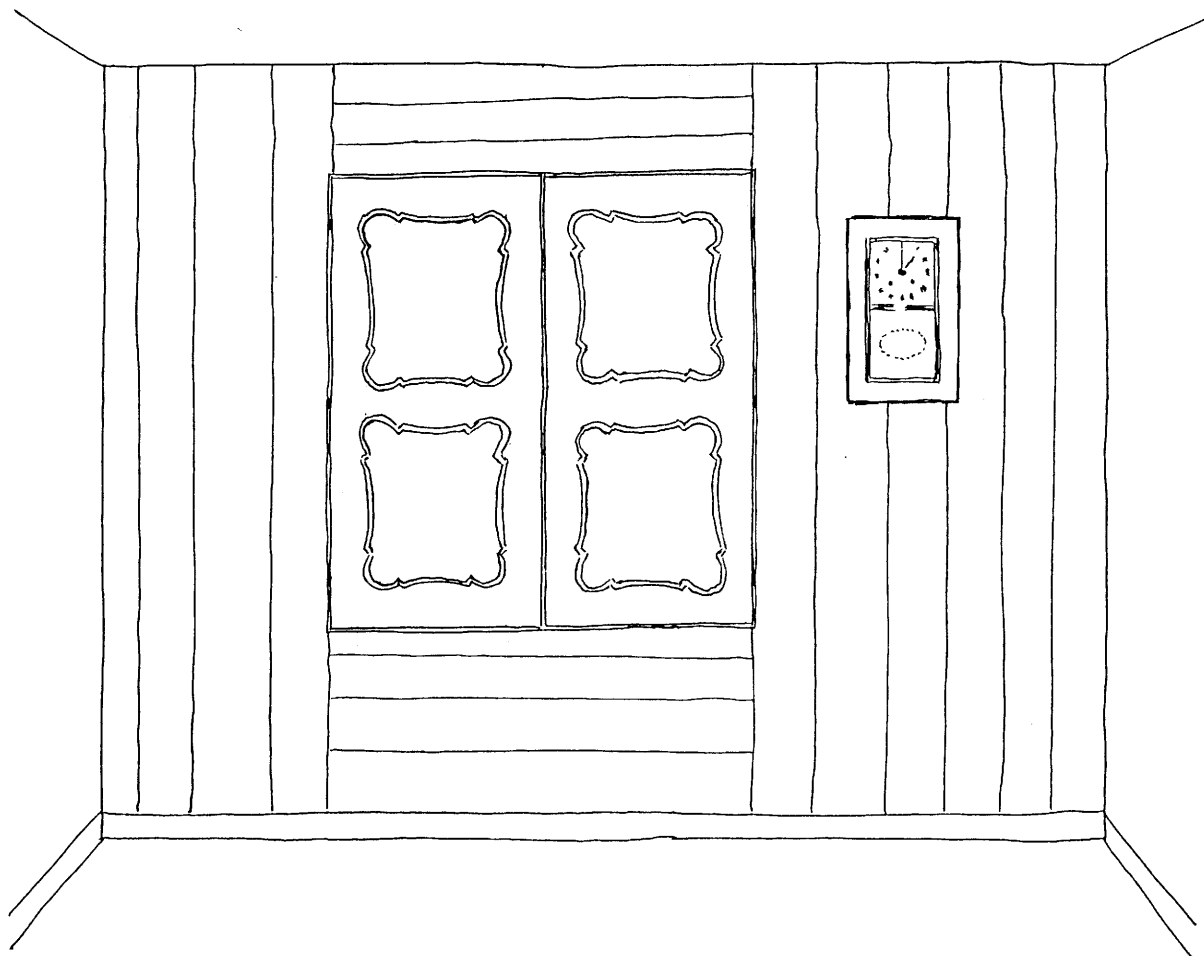
Laurids: Nej, det vil jeg ikke sige. Men vi kom i en fremmed skole, og læreren var bornholmer, og han var ikke til at forstå. Og i Villerslev skole - der havde vi brugt tavle og griffel, og her skulle vi skrive med pen og blæk. - Det var ikke skøn at være mig dengang. Men vi vænnede os til det, og vi kom til at befinde os så vældig godt i Hassing, hvor min far købte en ejendom ved siden af skolen med 12 tønder land. Og der hørte en mælketur med til ejendommen, og vi tog en karl og en pige med fra Villerslevgaard. Så vi fik hvilet ud der.

Poul: Var din far også syg?

Laurids: Ja, han døjede altid sådan med sin ryg.

Alkovesenge på Villerslevgaard

På skitsen er vist en frit tegnet panelvæg, der skjuler et lukket sengested. Det eneste autentiske ved skitsen er alko-velågerne, der er optegnet efter fotografi af de endnu bevarede låger. Disse indgår i dag som henholdsvis skabsdør og bagklædning i et klædeskab tilhørende Laurids Gammelgaard Jensen.